

Mallien osuudesta sanojen johtamisessa¹

MAIJA LÄNSIMÄKI

Sanojen johtaminen on uusien sanojen muodostamista olemassa olevista aineksista eli yleensä toisesta sanasta ja johtimesta. Merkitykseltään johdos on joko kannan ja johtimen summa tai jotain muuta. Morfologia ja semantiikka nivoutuvat yhteen, sillä ei ole muotoa ilman merkitystä eikä merkitystä ilman muotoa.

Kielen uusi sanasto rakentuu entisen pohjalle. Morfologisesti ja semanttisesti säännönmukaiset johdokset ovat valmiin muotin mukaisia, ja ne perustuvat siis analogian, yhdenmukaisuuden tajuamiseen. Täydellisesti yhtäläistävän vaikutuksen lisäksi on myös osittaista vaikutusta, ja juuri tällöin syntyy poikkeusmuotoja. Kun nämä puolestaan voivat edelleen olla uusien johdosten malleina, poikkeus saa säännön luonnetta, ja saattaa kehittyä uusi morfosemanttinen kokonaisuus. Poikkeusmuodot sekä niiden sitkeä elossa pysyminen osoittavat, että kielessä ei ole vain yhtä järjestelmää, vaan lukuisia sisäkkäisiä, toisiaan leikkaavia, eri aikoina erivahvuisia järjestelmiä.

Kun pyritään selvittämään jonkin johdostyyppin kehitystä, siis sitä, mitkä mallit ovat olleet uusien johdosten pohjana ja miten runsaasti eri mallit ovat tuottaneet uusia johdoksia, on aineisto mahdollisuuksien mukaan iättävä, ts. on paljastettava johdosten keskinäinen syntyjärjestys. On esimerkiksi selvitettävä luontaisesti kehittyneen, siis murreosanaston, ja kirjakielen sepitteiden iät. Murreosanaston ikäys perustuu yleensä levikkeihin, kirjakielen sepitteiden ikäys kirjallisiin esiintymiin, mm. sanakirjoihin ja sanastoihin. Diakroninen näkökulma ja aineiston ikäkerrostumien selvittäminen antaa jo semmoiseen karkean kuvan johdostyyppin kehityshistoriasta.

Kielenhuoltajat pyrkivät huolehtimaan siitä, että uudissanat sijoittuvat olemassa oleviin sananmuodostustyyppeihin (ks. myös Terho Itkonen 1972: 292). Tämä merkitsee sitä, että uudissanoista yleensä pyritään tekemään mallien mukaisia, morfologisesti ja semanttisesti säännöllisiä. Ilmaisimen

---

¹ Väitöksenalkajaisitelmä Helsingin yliopistossa 2. lokakuuta 1987.

täytyy siis sisältää ne muoto- ja merkityspiirteet, jotka yhdistävät sen jo olemassa olevaan sanastoon. Tämä on johdonmukaista seurausta siitä, että sanoja luodaan määrätehtäviin, toteuttamaan tiettyä ilmaisutarvetta. Tästä syystä kirjakielen uudennokset voivat aikaa myöten merkitykseltään ja muodoltaankin yhä selvemmin ryhmittäin yhdenmukaistua, luokitua. Murteiden johdotukset, siis luontaisesti kehittynyt sanasto on samasta syystä sekä morfologisesti että semanttisesti kirjavampaa kuin kirjakielen johdotukset, nimenomaan uudismuodosteet. Murteita ei tietoisesti ohjailta eikä normiteta, ja siksi niissä erilaisten analogioiden synnyttämät sanat ovat voineet vapaasti kehittyä ja myös vakiintua. Tämä on tietysti vain karkea yleiskuva. Onhan kirjakielessäkin runsaasti epäsäännöllisiä johdotuksia, muitakin kuin murteiden perintösanoja, ja toisaalta myös murteissa on luvuttomasti tiettyjen mallien mukaisia täysin kaavamaisia johdotuksia.

Länsimurteissamme on joukko 'halkeamaa' tarkoittavia *halkein*-tyyppisiä johdotuksia. Kantana on *haljeta*, siis *eta* (alkuaan **ede*) -johtaminen translatiivi- eli muutosverbi.

1. Translatiivisten *eta*, *etä* (< **ede*) -verbien *in*-johdotuksia ja näiden korrelaatteja

<i>halkein</i>	:	<i>haljeta</i>	:	<i>halkoa</i>	:	<i>halkeaista</i>	:	<i>halkei</i>
<i>katkein</i>	:	<i>katketa</i>	:	<i>katkoa</i>	:	<i>katkaista</i>	:	<i>katkei</i>
<i>lohkein</i>	:	<i>lohjeta</i>	:	<i>lohkoa</i>	:	<i>lohkaista</i>	:	<i>(lohkei)</i>
<i>läpein</i>	:	∅	:	∅	:	<i>läpäistä</i>	:	<i>läpe</i>
<i>poikkein</i>	:	<i>(poiketa)</i>	:	∅	:	<i>poikkaista</i>	:	<i>poikkei</i>
<i>puhkein</i>	:	<i>puhjeta</i>	:	<i>puhkoa</i>	:	<i>puhkaista</i>	:	<i>puhkei</i>
<i>ratkein</i>	:	<i>ratketa</i>	:	<i>ratkoa</i>	:	<i>ratkaista</i>	:	<i>ratkei</i>
<i>repein</i>	:	<i>revetä</i>	:	∅	:	<i>repäistä</i>	:	∅
<i>rikkein</i>	:	∅	:	<i>rikkoa</i>	:	∅	:	<i>rikkei</i>

Eräissä tapauksissa morfologisesti sopiva kantaverbi kuitenkin puuttuu: ei ole **lävetä*- eikä **riketä*-verbejä, vaikka on *läpein*- ja *rikkein*-johdotukset. Samaa kantaa perustuvista johdotuksista muodostuu johdosrypäitä, sikermiä, joissa on keskenään osaksi säännönmukaisessa johtosuhteessa, osaksi korrelaatio-suhteessa olevia johdotuksia. Johdotuksia yhdistää toisiinsa siis joko sama kanta (esimerkkikohdan vaakarivit) tai sama johdin ja usein sama merkityskin (pystyrivit). Näyttää siltä, että jos sikermässä on vähintään kaksi jäsentä (*läpäistä*, *läpe*; *rikkoa*, *rikkei*), voidaan ilman kantaverbiäkin muiden — täyte-läisempien — sikermien mallin mukaan muodostaa uusi johdos: *läpein*, *rikkein* (vrt. Räisänen 1978: 331).

Halkein-tyyppisten johdotusten mallin mukaan on syntynyt myös eräitä muita *ein*-loppuisia johdotuksia: 'murtumaa' tarkoittava *murtein* sekä 'halkeamaa' tarkoittavat *porein*, *pykein* ja *risein*. Näilläkään ei ole *eta*, *etä* -supis-tumaverbikantaa, vaan niihin on korrelaatio-suhteessa muuntyyppinen verbi

(*murtua, poreilla, pykiä, risoa* tai *risota*). *Murtein, porein, pykein* ja *risein* -sanojen johdinelementiksi hahmottuva *ein* on siis analoginen ja sen *e* sekreetiteitse lohjennut morfologisesti säännönmukaisista *halkein*-tyyppisistä johdoksista, joissa *e* on kuulunut jo kantaverbin vartaloon.

Murteissa on joukko sellaisia sanasikermiä, joissa on kannaltaan samoja mutta johdinainekseltaan tai oikeastaan johtimen etisiltä aineksiltaan varioivia synonyymisia *in*-sanoja (ks. Länsimäki 1987: 156–).

2. Morfologisesti epäsäännöllisten *in*-rinnakkaisjohdosten sikermiä

hoks(-)imet ~ *hoks-att-imet*, *hoks-ett-imet* ~ *hoks-itt-imet* ~ *hoks-ott-imet*
~ *hoks-utt-imet* (leik. oivalluskyvystä, älystä, järjestä); vrt. *hoksata*,
hoksia

isk-in ~ *isk-et-in* ~ *isk-it-in* ~ *isk-ot-in* ~ *isk-yt-in* ('tulirauta', mon. 'tulukset'); vrt. *iskeä*

niel-in ~ *niel-u-in* ~ *niel-et-in* ~ *niel-it-in* ~ *niel-ot-in* ~ *niel-ust-in* ~ *niel-ut-in* ('nielu'); vrt. *niellä*

salv-in/puu ~ *salv-u-in/pihdit* ~ *salv-att-imet* ~ *salv-itt-imet* ~ *salv-ott-imet*
~ *salv-utt-imet* ('kuohimis-, venepihdit'); vrt. *salvaa*; *salvata*, *salvoa*

Sikermässä on yleensä ainakin yksi johdos, jolle on osoitettavissa muodoltaan ja merkitykseltään yksiselitteisen selvä kantaverbi (*iskin*-sanalle *iskeä*, *nielimelle niellä* jne.). Muilla sikermän johdoksilla on tähän kantaan epäsäännöllinen morfologinen suhde. Eri kantoihin perustuvat sikermät varioivat keskenään samalla tavoin, ts. niissä on muodoltaan samanlaisia johdoksia. Jos erotetaan pelkästään *in*-johdin, vartalo varioi. Jos taas erotetaan saman sikermän jäsenten yhteinen vartalo, johdin varioi. Kannan ja yhteisen johtimen välissä näyttää siis olevan erilaisia lisäaineksia. Väliaines ynnä *in*-johdin voidaan tietysti tulkita myös yhdysjohtimeksi. Sikermien morfofonologinen analyysi osoittaa, että kannan ja johtimen raja ei välttämättä aina ole selvä eikä samassa paikassa (vrt. Räisänen 1979: 172–).

Analogisten johdosten väliaines ei voi olla muuta kuin lohkeamaa sellaisista johdoksista, joissa se kuuluu jo kantasanan vartaloon. Mitään erillistä semanttista tehtävää tällä väliaineksella ei ole, koska saman sikermän jäsenet ovat keskenään synonyymeja. Kyseessä on pelkästään muodollinen elementti.

Eniten väliaineksellisissa *in*-johdoksissa on *tin*-loppuisia kolmitavuja. Morfologisesti sopivaa *tta*, *ttä* -vartaloista verbikantaa ei siis ole. Sen sijaan semanttisesti sopiva kanta on, joko kaksitavu tai supistumaverbi. Esimerkiksi *isketin*-sikermään on korrelaatioosuhteessa verbi *iskeä*, *hoksattimet*-sikermään *hoksata*. Näissä ja useissa muissa tapauksissa rinnakkaisjohdosten erona on vain *tin*-suffiksia edeltävä vokaali.

Johdosten jäsentymisen muodostimiinsa on varsinaisesti tutkijan ongelma, ei kielenkäyttäjän. Kielenkäyttäjän kannalta sanan ja johtimen rajaisilla

muutoksilla sekä niistä johtuvalla rajan tulkinnaisuudella ei useinkaan ole mitään merkitystä. Johdos liittyy kielitajussa kielen muuhun sanastoon, kun siitä pystyy tunnistamaan kannan ja johtimen sekä yhdistämään ne ennestään tuttuun sanastoon. Nämä semanttiset vihjeet riittävät jo ainakin summittaisen merkityksen päättelyyn. Toisaalta kuitenkin johdosta loitontaa kannasta semanttinen kehitys, johdoksen erikoistuminen määrämerkitykseen. Vaikka rinnakkaisjohdoksissa on tutkijan kannalta kysymys varioinnista, kielenkäyttäjän kannalta ei ole. Variantit esiintyvät nimittäin yleensä eri alueilla eivätkä kuulu yhteen idiolektiin.

Murteissa on sata- ellei tuhatmäärin myös muuntyyppisiä kolmitavuisia *in*-johdoksia, joiden suhde mahdolliseen kantaverbiin ei aina ole selkeä, sellaisia kuvailevia sanoja kuin *hojotin*, *killutin*, *pönkötin*, *rellutin* jne. (lisäesimerkkejä ks. Länsimäki 1987: 232—).

3. Ekspressiivisiä (*t*)*in*-johdoksia

Jäykistä, kovista, kömpelöistä jalkineista:

kapottimet, *klopottimet*, *klopuuttimet*, *kolkuttimet*, *kolpottimet*, *kompottimet*, *kompsuttimet*, *kopottimet*, *kopsuttimet*, *(k)rahnuttimet*, *köpöttimet*, *rontostimet*

Kukon ja kanan heltoista:

helkuttimet, *hellottimet*, *helluttimet*, *kelluttimet*, *killuttimet*, *lekottimet*, *leksuttimet*, *lekuttimet*, *lelluttimet*, *letkottimet*, *lokottimet*

Laihasta, huonosta kahvista:

hieputin, *hiputin*, *hoilotin*, *horotin*, *hökötin*, *höllötin*, *hörpötin*, *hörötin*, *kleputin*, *kurpotin*, *lirutin*, *litkutin*, *loivotin*, *lorotin*, *luiretin*, *luritin*, *lutkutin*, *lörpötin*, *lörötin*

Lihavasta ihmisestä:

kellotin, *lellotin*, *lyllötin*, *lällytin*, *lällötin*, *läähöstin*, *löhötin*, *löllötin*, *lösötin*, *lösötin*, *mellitin*, *mojotin*, *muhjotin*, *munnotin*, *mährystin*, *möhrystin*, *möjötin*, *möllötin*, *patrustin*, *pollotin*, *puhotin*, *pukotin*, *punnotin*, *pöhötin*, *pösötin*, *röhötin*, *töhötin*, *tössötin*, *öhötin*

Nimitystä motivoi yleensä tarkoitteen poikkeavuus tavanomaisesta, ja tyyli-sävy on tavallisesti leikillinen, vähättelevä tai halveksiva. Vain osalla johdoksista on selvä kielenkäytöstä todettu kantaverbi, ja ilmeisesti useissa tapauksissa onkin ollut olemassa vain jonkinlainen ekspressiivinen juuri- tai tyvielementti, joka kielitajussa (ehkä retrogradisesti) täydentyy kokonaiseksi lekseemiksi. Johdosten morfologinen rakenne on periaatteessa samanlainen kuin *hoksottimet*, *iskytin*, *nielotin* -tyyppisten analogisten johdosten. Johdokset ovat kolmitavuisia, ja koska kannan ja johtimen raja on liukuva, johtimeksi hahmottuu joko *in*, *tin* tai mahdollisesti vokaali + *tin*. Johtosuhde voidaan tulkita niinkin, että muoto (kolmitavuisuus ja *tin*-johtimisuus) säilyy ennallaan mutta sananalkuinen ja sanansisäinen äänneistö vaihtelee määrärajoissa. Voitaisiin ehkä puhua jopa sananalkuisesta ja sanansisäisestä

johdosta (Raimo Anttilan 1976: 130 mukaan »sisäisestä flektiosta»; ks. myös Räisänen 1978: 339). Juuri morfosemanttisen hahmonsa vuoksi johdos tajutaan morfologisesti läpinäkyväksi, kannan ja johtimen summaksi, vaikka se historiallisesti olisikin muuta, esim. sanansisäisten ja sananalkuisten äänneiden variointia. Näin ekspressiiviset *killutin*-tyyppiset johdokset voivat olla yhä uusien johdosten malleina, ja rajoina ovat kussakin tapauksessa vain mahdollisten äännekombinaatioiden rajat. Ekspressiivisten, siis värittävien ja kuvailevien, ilmausten tarve ilmenee yleensä määräyhteyksissä, esimerkiksi jo asiallisesti, neutraalisti nimettyä tarkoitetta uudelleen tilapäisesti nimettäessä, ja siksi kielenkäyttäjällä tulee olla kyky muodostaa näitä myös itse.

Suomen verbikantaisten *in*-johdosten rakennetyypeistä yleisin on juuri kolmitavuinen ja *tin*-loppuinen. Säännönmukaisesti näitä johdoksia — etenkin välineennimiä kirjakieleen — on muodostettu useimmiten kausatiiviverbeistä. Sanakirjojen perusteella voidaan päätellä, että kolmitavuiset kausatiiviverbiin perustuvat *in*-johdokset ovat selvästi alkaneet yleistyä 1800-luvun puolimaissa. Tämän produktiivisen mallin mukaan on syntynyt runsaasti sekä säännönmukaisia että epäsäännöllisiä *tin*-johdoksia. Jos produktiiviseksi määritellään vain morfologis-semanttisesti säännönmukaiset johdokset, raja- jaus on liian jyrkkä. Epäsäännöllisten johdosten olemassaoloa on mahdoton selittää ilman ahtaassa mielessä produktiivisen muodostuskaavan mukaisten johdosten analogiaa (vrt. Räisänen 1978 ja 1979; Fred Karlsson 1983: 269).

Toisenlaisen mallin vetovoimasta tai ehkä pikemminkin tietyn tyyppin hylkimisestä on kysymys eräissä kaksitavuisissa *in*-johdoksissa. 'Kanalintujen kiimaa' tarkoittava *soidin* on aiemmin selitetty *soitia*-verbin johdokseksi (ks. esim. Lauri Hakulinen 1968: 159). Levikkiseikat ja eräät samakantaiset johdokset (metson *sointa* tai *sointi*, *soipa* metso) viittaavat kuitenkin siihen, että *soidin* perustuu yksitavuiseen 'kiimassa olemista' merkitsevään *soida*-verbiin (jonka säännönmukainen *in*-johdos olisi **soin* : **soimen*). Koska yksitavuisesta kannasta ei näy johdettavan itsenäisiä *in*-sanoja (yksitavuisia verbejäkin on vain 17; ks. Fred Karlsson 1983: 214), syntymään pyrkivä johdos on hakeutunut lähimpään mahdolliseen tyyppiin eli mukautunut kaksitavujen malliin. Samanlaisesta loikkauksesta on kysymys eräissä Lönnrotin sanakirjan sepitesanoissa: sen sijaan että olisi **join* : **joimen*, **puin* : **puimen*, **uin* : **uimen*, hänellä on *juodin* : *juotimen*, *puidin* : *puitmen*, *uidin* : *uitimen*. Lisäosoituksena yksitavuisen *in*-johdoksen karttamisesta on se, että myös ainoa vakiintunut yksitavu, määriteosana esiintyvä *in*-johdos oirehtii. Läntisen *loin*/*puut*- ja itäisen *luoma*/*puut*-sanan raja-alueilla tavataan nimittäin analogisesti kaksitavun hahmoisina *loimin*/*puut*, *luomin*/*puut* ja vieläpä *luoman*/*puut* (Länsimäki 1987: kartta 14).

Määrärakennetta tavoiteltaessa voidaan paitsi laventaa myös tyypistää kantavartaloa. Esimerkiksi ruokailuvälineitä tarkoittava sepitesana *aterimet* on tulkittavissa tyypistetyn *aterioida*-verbin johdokseksi. Samasta pyrkimyksestä johtuu, että uudennokset *annostin* ja *lajitin* on johdettu harvinaisista tai käyttämättömistä (**annostaa-* ja **lajittaa-*verbeistä eikä *annostella-* ja *lajitella-*verbeistä. Morfologisia esteitä voidaan siis uusia johdoksia muodostettaessa kiertää, jos semanttinen motivaatio ja ilmaisutarve ovat kyllin vahvat. Samoin voivat semanttiset rajoitukset ainakin tilapäisesti murtua, jos on tarvetta morfologisesti määrätyyppeihin johdoksiin (vrt. Rintala 1985: 65). Esimerkiksi *in*-johtimisten välineennimien kantaverbeihin liittyy yleensä henkilötekijä. Tätä ehtoa ei kuitenkaan täytä '(lämpöä tms.) säteilevää laitetta' tarkoittava uudissana *säteilin*. Lisäksi *in : ime* -välineennimien kantaverbin täytyy olla tulkittavissa välinettä vaativaksi. Siksi ei ole esimerkiksi sellaisia johdoksia kuin **rakastin*, **uskoin*, **vihain* tai Päivi Rintalan (1978: 154) mainitsemaa 'luulemisvälinettä' tarkoittavaa johdosta **luulin*. Kuitenkin on olemassa leikillinen johdos *hoksottimet*, joka semanttisesti on lähellä **luulimia*. Semanttisen esteen voi siis murtaa myös stilistinen tarve.

Eräissä tapauksissa johto näyttäisi olevan semanttisesti turha ja siis epätauloudellinen. Esimerkiksi *salpain* on tulkittavissa sekä verbin *salvata* että substantiivin *salpa* johdokseksi. Jälkimmäisessä tapauksessa kanta ja johdos olisivat keskenään synonyymeja. Tällöisiä suhteita on murteissa enemmänkin: *airo ~ airoin*, *auskari ~ auskarin*, *naskali ~ naskalin*, *viikate ~ viikatin* jne. (ks. Länsimäki 1987: 150, alaviite). Näissä ei ole niinkään kysymys *in*-johtimen semanttisesta »tyhjyydestä», kuten äkkipäätä saattaisi ajatella. Pikemminkin kantasanan semanttisessa piirteistössä jotkin piirteet ovat liian heikkoja, ja niitä vahvistetaan johtimella (*airoin* 'soutamisväline' jne.). Uusi johdos täyttää tietyn formaalisen tarpeen: muodostuu uusi sanavartalo, joka samalla saa semanttista lajiaan vastaavan tai korostavan muodollisen tunnistimen, johtimen *in*.

Johdosten morfologis-semanttinen kokonaisrakenne on olennainen johtamista ohjaava seikka. Tätä on suomalaisista johto-opin tutkijoista tähden täntänyt etenkin Alpo Räisänen (1979). Keskeistä on, että johdos kokonaisrakenteeltaan mahdollisimman hyvin sopii johonkin sanatyyppiin. Mallina oleva sanatyyppi voi vaihdella eri aikoina, eri alueilla, eri kieliyhteisöissä jne. Vaikka vaikutusyhteydet voivat olla erisuuntaisia, ei ole kysymys hajaantumistendenssistä eikä kielenkäyttäjän kannalta huojunnasta tai kompastuksesta, vaan nimenomaan pyrkimyksestä uuden kokonaisuuden luomiseen. Analogia on yksi osoitus kielessä vallitsevasta koheesiovoimasta: mallinmukaisissa muodosteissahan on aina kysymys yhtenäistymispyrkimyksestä.

LÄHTEET

- ANTTILA, RAIMO 1976: Affektiivis(-deskriptiivis-onomatopoeettis)ten sanojen asema kielen merkkisysteemissä. — Vir. 80 s. 126—133.
- HAKULINEN, LAURI 1968: Suomen kielen rakenne ja kehitys. Kolmas, korjattu ja lisätty painos. Keuruu.
- ITKONEN, TERHO 1972: Kielenhuoltomme tehtävistä. — Vir. 76 s. 278—297.
- KARLSSON, FRED 1983: Suomen kielen äänne- ja muotorakenne. Juva.
- LÄNSIMÄKI, MAIJA 1987: Suomen verbikantaiset *in* : *ime* -johdokset. SKST 469. Mänttä.
- RINTALA, PÄIVI 1978: Sananjohdon produktiivisuudesta ja sen rajoituksista nyky-suomessa. — Rakenteita (juhlakirja Osmo Ikolan 60-vuotispäiväksi 6. 2. 1978; Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6) s. 52—82. Turku.
- 1985: Eräät deverbaaliset substantiivityypit suomessa ja virossa. — Lähi-vertailuja (toim. Hannu Remes; Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 24) s. 52—82. Turku.
- RÄISÄNEN, ALPO 1978: Kantasanan ja johdoksen suhteesta. — Vir. 82 s. 321—344.
- 1979: Segmentaation ongelmasta suomen kielen johto-opissa. — Vir. 83 s. 167—178.

On the influence of models in derivation¹

MAIJA LÄNSIMÄKI

New derived forms in language are created from already existing elements, i.e. usually from other words and derivative morphemes. Morphologically and semantically regular derivations are based on analogy, the perception of uniformity. In addition to an influence leading to complete uniformity, there may also occur a partial influence giving rise to exceptional forms, and these in turn may serve as models for further derivations.

New forms in the standard language tend to be made congruent with existing word-formation types, morphologically and semantically regular, in accordance with a given model. In time, word types thus tend to fall into distinct classes in the standard language. In dialects, on the other hand, since these are not subject to deliberate control or set norms, words arising from different kinds of analogies are able to develop freely and also become established. — This is of course only a rough outline of the situation.

In dialects there is a group of derivative morphemes in *-in* : *-ime-*, some of which are related in the regular way to the basic verb and others in an irregular way. E.g. *halkein* 'crack' is a regular derivative from *haljeta* 'to crack', but *murtain* 'break' has only a correlational link with the verb *murtua* 'to break', and *rikkein* 'broken part' has no corresponding verb at all (**riketä*). Some synonymous groups of derivatives with the same root have varying derivative morphemes, or rather varying elements before the derivative morpheme, such as these meaning a tinderbox: *isk-in* ~ *isk-et-in* ~ *isk-it-in* ~ *isk-ot-in* ~ *isk-yt-in* (cf. *iskeä* 'to strike'). Between the stem and the shared suffix (*-in*) (with the exception of the regular form *iskin*) there are a variety of additional elements based on secretion. There is therefore more than one point of segmentation, so that the border between the stem and the derivative suffix is not always clear or in the same place. Good examples of this are expressive dialectal trisyllabic words end-

ing in *-(t)in*, such as the following expressions for too weak coffee: *lirutin*, *litkutin*, *loirotin*, *lorotin*, *luiretin*, *luirutin*, *luritin*, *lutkutin*, *lörpötin*, *lörötin*. Because only some of these forms have a clear and attested equivalent basic verb, the derivative suffix can be seen as either *-in*, *-tin* or perhaps vowel + *-tin*. Another possible interpretation is that the form – trisyllabicity plus a derivative in *-tin* – remains constant but initial and medial elements vary within certain limits. This would thus be some kind of word-initial and word-internal derivation.

The tendency towards derivative forms of given morphological types (e.g. trisyllabic forms ending in *-tin*) may lead not only to an expansion of the original stem (as above) but also to its reduction. For instance, there is no instrumental noun meaning 'sorting machine' from the verb *lajitella* 'to sort' (**lajittelin*), but there is one form the rare or extinct verb (**lajittaa* (*lajitin*)).

The overall morpho-semantic structure of derived forms is the essential determining factor in derivation. The main point is that the derived form, in its overall structure, should be maximally congruent with a word type. The model type may vary at different times, in different places, in different speech communities, etc. Although the lines of influence may run in different directions, this does not indicate a tendency towards dispersion, nor vacillation or stumbling on the part of the speaker, but rather a striving towards the creation of a new whole. Analogy is one indication of the cohesive power of language: model-based formations always represent an aspiration towards uniformity.

---

¹ Summary statement of my doctoral dissertation given on October 2, 1987, at the University of Helsinki.